

Balkanetako Bartzelona Berria

NATHANIEL DANCE-HOLLAND



Bartzelona Berriko planoak. XVIII. mendean mila migratzaile katalan hiri berria eraikitzen hasi ziren. Baina gerra eta izurria medio, proiektuak hiru urte besterik ez zuten iraun.

MADRIL, 1700EKO AZAROAREN 1A. Karlos II.a Espainiakoa ondorengorik gabe hil zen eta Europako potentziak hark uzitako tronua lortzeko lehiatzen hasi ziren: batetik, Filipe Anjoukoa borboitarra, Frantziaren babesa zuena, eta bestetik, Karlos artxidukea, Habsburgo etxekoa, gainerako potentziek osatutako koalizioaren hautagaia. Ondorengotza Gerra 1701ean hasi zen eta Aragoiko Koroaren lurraldeak artxidukearen alde lerratu ziren, foruak galtzeko beldurrez eta borboitarren absolutismoa saihestu nahian. Baina gerra galduko zuten, 1713an, Utrechtoko Ituna medio, Filipe Anjoukoa (Filipe V.a) Espainiako errege izendatu baitzuten. Bartzelonak 1714ko irailaren 11 arte eutsi arren, borboitarren agintea ere hirira iritsi zen azkenean.

Beste hainbat gatazkatan bezala, galtzaile askok sorterrria utzi behar izan zuten, borboizaleen errepresioetik ihesi. Baina nora joan ziren Bartzelona eta inguruetatik ihes eginda ko migratzaile katalan haiek?

Logikoena Habsburgo etxearen kontrolpean zeuden lurraldeetara jotzea zen: Napoles, Flandria, Sardinia, Sizilia, Austria, Hungaria... Baina 1734an Filipe V.ak Napoles eta Sizilia birkonkistatu zituen eta bertan babes hartutako katalanek berriro ihes egin behar izan zuten, oraingoan Vienara. Gehienak jatorri apalekoak ziren eta, baliabide eta bizibiderik gabe, kaleetan alderrai biziraun zuten.

Vienako agintariek, kaleak “garbitzeko” irtenbideren baten bila, katalanak trabarik egingo ez zuten tokiren batera bidaltzea erabaki zuten. Aukeratutako kokapena Otomandar Inperioari kendu berri zioten lurraldea izan zen, egun Zrenjanin dagoen ingurua, Belgradetik (Serbia) 70 bat kilometro iparraldera. Arazotik libratzeaz gain, turkiarrekiko muga berria birpopulatzeko erabili zituzten erbesterratuak.

1735 eta 1737 urteen artean, mila katalan inguru eramane zituzten bertara, Danubio ibaian barrena, Bartzelona Berria fundatu zuten. Planoak egin ondoren hiria eraikitzen hasi ziren, baita masustondoak landatzen ere. Bartzelona Berriko jarduera ekonomiko nagusia zeta ekoiztea izatea zen helburua, eta fabriketako zeta-harrak elikatzeke masustak beharko zituzten.

Baina amets hura hasi eta hiru urtera amaitu zen. Habsburgotarren eta otomandarren arteko gatazka berehala berpiztu zen eta katalanen lurralde berriak turkiarren erasoak jasan behar zituen behin eta berriro. Hori gutxi balitz, turkiarrek izurria eramane zuten Bartzelona Berrira, eta bizirik iraun zuten bakanek hiritik alde egin zuten. 1808an sute batek hiriarren arrastoak erraustu zituen eta, egun, katalan horiek utzitako aztarna bakarra zeta-harrak elikatzeke landatutako masustondoak dira. ■



Arrastoak

Machu Picchuren benetako aurkitzailea

MACHU PICCHU, ofizialki, Hiram Bingham esploratzaile estatubatuarra aurkitu zuen 1911n. Ez-ofizialki, Agustin Lizarraga, euskal jatorriko lurjabe peruarra 1902ko uztailaren 14an iritsi zen hiri zaharrra, eta hala idatzi zuen ikatzez Hiru Leihoen hormako harri batean. Lizarragaren asmoa ez zen monumentu harrigarriak aurkitzea, laborantzarako lur berriak topatzea baizik.

Handik ia hamarkada batera, 1911ko uztailaren 24an, Binghamek Lizarragaren idazkuna topatu zuen eta ezabatzeke agindua eman zuen, kontserbazio arrazoia argudiatuz. Argazki bat egin zion lehenago eta bidaiari-egunkarian ere aipatu zuen inskripzioa. Baina publikoki ez zuen sekula horren berri eman eta, hala, aurkikuntzaren loria beretzat hartu zuen. Agustin Lizarraga Urubamba ibaiaren uraldietan itota hil zen, Machu Picchura itzultzeko ahaleginean. ■

PPR



Goian, Agustin Lizarraga. Behean, Lizarragak 1902an egindako inskripzioaren argazkia.